ကွိဖိတဖဉ်တၢ်ဘံဉ်တၢ်ဘၢ
တၢ်သံကွၢ်တဖဉ်လၢ ပှၤညီနၢ်သံကွၢ်အီၤ

မ့ၢ်ပကွိတဖဉ်အိဉ်ဒီးတၢ်ဘံဉ်တၢ်ဘၢလၢအဂ့ၤဒၢ်.
မ့ၢ်, အိဉ်ဝဲလီၤ. ဒ်တၢ်ယုထံဉ်သ့ဉ်ညါတဖဉ်အိဉ်ဝဲအသိး, ကွိအိဉ်ဒီးတၢ်လိၢ်လၢအဘံဉ်အဘၢဂ့ၤကတၢ်လၢကွိဖိအဂီၢ်နၢ်ဉ်လီၤ. ဖဲကီၢ်အမဲရံ ကၤအပူၤအံၤ ကွိဖိအိဉ်ဝဲအါနၢ် ၅၀ ကကွၢ်ဂၤဒီး တၢ်တတၢ်ဉ်တနါအခွဲးအယာ်တဖဉ်ဟဲကဲထိဉ်အသးလၢကွိပူၤယှာ်ဒီးတၢ်သံတၢ်ပှၢ်နၢ်ဉ် အိဉ်ဒဉ်ထဲလၢကွိဖိ ၂ ကကွၢ်ဂၤအကျါ တဂၤဒီၤနၢ်ဉ်လီၤ. စ့ဖိလ်ပဒိဉ်ကို ဟ်လီၤအသးကျၢၤမုစုလၢ ကနုးအိဉ်ထိဉ်ကွိတၢ်လိၢ်တၢ်ကျဲတတီၤ လၢ အအိဉ်ပဲၤဒီးတၢ်ဘံဉ်တၢ်ဘၢအဂ့ၤ လၢပပှၤကွိဖိတဖဉ်အဂီၢ် ဒ်သိးကမၤလိတၢ်ဒီး ကဒိဉ်ထိဉ် လဲၤထိဉ်လဲၤထိအဂီၢ်နၢ်ဉ်လီၤ.

ကွိခဲလၢ်အပူၤ မ့ၢ်အအိဉ်ဒီး ဂ့ၢ်ဂီၢ်အူတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤဒၢ်.
မ့ၢ်, အိဉ်ဝဲလီၤ. ကွိတဖျၢ်စ့ၢ်စ့ၢ်အပူၤအိဉ်ဒီး တၢ်ဘံဉ်တၢ်ဘၢတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤ– တၢ်ဒုးအိဉ်ထိဉ်အီၤလီၤလီၤဆီဆီလၢ ကွိအဂီၢ်– လၢတၢ် ကွၢ်သမံသမိးကၤ့ၤအီၤဒီး မၤဂ့ၤထိဉ်အီၤကိးနံဉ်ဒဲးဖဲကွိထိဉ်အဆၢကတီၢ်နၢ်ဉ်လီၤ. ကွိပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒၢတဖဉ် ဒီး ကွိကီၢ်ရှၢ်ဉ် ဘံဉ်ဘၢဒီး ဂ့ၢ်ဂီၢ် အူပၢဆၢတၢ်တဖဉ်အိဉ်ဒီးတၢ်အိဉ်ဖြဉ်တၢ်ထံဉ်လိာ်သးတခီတဂၤ ဒီးတၢဉ်ပိဉ်သကိးစ့ၢ်ကီးတၢ်ဂ့ၢ်ဘဉ်ယး ကွိတၢ်လိဉ်ဘဉ်တဖဉ်လီၤတံၢ်လီၤ ဆဲးနၢ်ဉ်လီၤ.

တၢ်ပျဲစိာ်နၢ်ကျိတဖဉ်ဆူ စ့ဖိလ်ပဒိဉ်ကွိအပူၤဒၢ်.
တၢ်တဟ့ဉ်ပျဲအခွဲးဘဉ်. စ့ဖိလ်ပဒိဉ်ကို Board Policy 903.00 တြီယာ်ဝဲလၢ ပှၤ တဘဉ်စိာ်တၢ်စုကဝဲၤလၢ ကွိတၢ်သူဉ်ထိဉ်အ ပူၤဘဉ်. တၢ်ဟ့ဉ်ပျဲခွဲးယာ်ထဲလၢ–

- ပၢၤကီၢ်ပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒၢ လၢအိဉ်ဒီးလံာ်အုဉ်သး
- ဘံဉ်ဘၢပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒၢလၢ ဟံးနၢ်မူဒၢဖဲ ကီၢ်ရှၢ်ကွိတဖဉ်
- ပှၤလၢအိဉ်ဒီး ပၢဆၢကွိခ်ဉ်ကျၢ်(Superintendent) အလံာ်တၢ်အုဉ်ကီၤသးတဖဉ်နၢ်ဉ်လီၤ.

ပှၤတဂၤဂၤလၢ်လၢ် မ့ၢ်ထိဒၢမၤကမဉ် တၢ်သိဉ်တၢ်သိအဝဲအံၤနၢ်ဉ် တၢ်ကဟံးနၢ်အီၤဂ့ၢ်ဝိတုၤလီၤတီၤလီၤနၢ်ဉ်လီၤ.

မ့ၢ်စ့ဖိလ်ပဒိဉ်ကို ဆိကမိဉ်လၢ ကစူးကါ စဲးသမံသမိးတၢ် (metal detectors)ဖဲ ကွိတဖဉ်အကျဲနၢ်ဉ်လီၤဝဲတြီဖးဒိဉ်အလိၢ်နၢ်ဉ်ဒၢ်. တၢ်ဘံဉ်တၢ်ဘၢတၢ်မၤဂ့ၢ်ဝိတဖဉ် ဘဉ်တၢ် ကွၢ်ကဒါက့ၤအီၤဒီး မၤဂ့ၤထိဉ်အီၤထိဘိနၢ်ဉ်လီၤ. လၢတၢ်မၤလုၢ်လၢ်တဖဉ်ဒီး စဲးဖိကဟဉ်တၢ်မၤ လီၢ် ဖဲထံကီၢ်ဒီဘ့ဉ်ပူၤစူးကါဝဲအသိး, ဒီးအါနၢ်အနၢ်ဉ် ပမၤသကိးတၢ်ဒီးပၢၤကီၢ်တဖဉ်အဖိခ်ဉ်, ပဆိမိဉ်ဆၢတဲာ်လၢ စုဖိဉ်စဲးသမံသမိးကွၢ် တၢ်(Hand-held metal detection) မ့ၢ်ကျၤ်ကျဲအဂ့ၤကတၢ်တဘိ ဒီးကဘဉ်တၢ်စူးကါအီၤလၢကွိတဖဉ်, တၢ်သူဉ်ထိဉ်တဖဉ် ဒီး မူး တၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤအပူၤဒ်အလိၢ်အိဉ်ဝဲအသိးနၢ်ဉ်လီၤ.

ဖဲမ့ၢ်ဆါခီအကတိၢ် လၢတၢ်အိးထိဉ်ဝဲတြီဖးဒိဉ်အမဲာ်ညါ, ဝဲတြီအဂုၤအဂၤခဲလၢ်လၢကွိပူၤတဖဉ် မ့ၢ်တၢ်သိးခးတံၢ်ယာ်အီၤစ့ၢ်ကိးဒၢ်. မ့ၢ်, တၢ်သိးခးတံၢ်ယာ်အီၤလီၤ. တၢ်အဝဲအံၤမ့ၢ်တၢ်သိဉ်တၢ်သိတခါလၢ အအိဉ်ဖဲကွိတၢ်ဘံဉ်တၢ်ဘၢတၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤအပူၤနၢ်ဉ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ် သနၢ်က့, တၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤဂုၤဂၤတနီၤ မ့တမ့ၢ် ကွိတၢ်သူဉ်ထိဉ်တနီၤအပူၤ ဘဉ်သ့ဉ်သ့ဉ်ကအိဉ်ဒီး တၢ်သိဉ်တၢ်သိအတၢ်တၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤလၢ အယံး ဒ်အလိၢ်အိဉ်ဝဲအဖိခ်ဉ်အသိးနၢ်ဉ်လီၤ.

မ့ၢ်တၢ်ဟ်ပနီဉ်အိဉ်လၢ ပှၤတမ့ံၤတဖဉ် ကဘဉ်ဟ်ဖျါထိဉ်သး ဒီး ဘဉ်အိဉ်ဒီး ID တမံၤမံၤဒၢ်.
မ့ၢ်, တၢ်ဟ်ပနီဉ်အိဉ်ဝဲလီၤ. တၢ်အံၤဘဉ်တၢ်ဟ်နီဉ်အီၤလၢကွိကိးဖျၢ်ဒဲးအပူၤနၢ်ဉ်လီၤ.

ပျနှာ်လီ၊ဟးထိဉ်လ၊ပကွီတၢ်သူဉ်ထိဉ်ပူ၊တဖဉ် တၢ်ပၢဆၢမၤအီ၊ဒ်လဲဉ်.
တၢ်ဘံဉ်တၢ်ဘၢကျိၤကျဲဂ့ၢ်ဝိတဖဉ်လ၊ စ့ဖိလ်ပဒိဉ်ကွီခဲလၢ်အဂီၢ် ကဘဉ်တၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤအီ၊ ဒီး မၤဂ့ၤထိဉ်အီ၊ထိဘိန့ဉ်လီ၊. တၢ်နှာ်လီ၊ ဆူကွီတၢ်သူဉ်ထိဉ်တဖဉ်အပူ၊ ဘဉ်တၢ်မၤဂ့ၤထိဉ်အီ၊ခီဖျိ ပှၤမၤတၢ်ဖိ, ထဲးနိလိဉ်ကွံဉ်တၢ်ဘှါလီ၊တၢ်ဂ့ၢ်ကီဒီး တၢ်ထဲးဂ်ၢ်ထဲးဘါမၤဂ့ၤ ထိဉ်တၢ်တဖဉ်နှဉ်လီ၊.

ဘဉ်မနုၤအယိလ၊ ပဲတြိခဲလၢ်ဘ် တသီးခးတံၢ်ယာ်အသးကိးဆ၊ကိးကတိၢ်ဒဲးဘဉ်လဲဉ်.
ဒ်ပဟ်ဖျါတ့ၢ်အသိး, စ့ဖိလ်ပဒိဉ်ကို ဂ့ဉ်ကျဲးစ၊ ထိဉ်ယူထိဉ်ယီ၊ ပပှၤမၤတၢ်ဖိဒီးကွီဖိတဖဉ် တၢ်ဘံဉ်တၢ်ဘၢဒီးအတၢ်ပူၤဖျဲး ယာ်ဒီး တၢ် သးအိဉ်တူၢ်လိာ်ခိဉ်ဆ၊ဟံဉ်ဖိယီဖိဒီး ပှၤတ၀ၤပှၤမၤသကိးတၢ်တဖဉ်လ၊အဂ့ၤကတၢ်နှဉ်လီ၊. ဘဉ်ဆဉ်သနာ်က့, ထိဘိန့ဉ် တၢ်ဘံဉ်တၢ်ဘၢ မ့ၢ်တၢ်လ၊အကါဒိဉ်ကတၢ်နှဉ်လီ၊.

တၢ်မၤလိတီ၊ဒၢးအပဲတြိတဖဉ်မ့ၢ်တၢ်သီးခးတံၢ်ယာ်အီ၊ဧါ.
မ့ၢ်, တၢ်သီးခးတံၢ်ယာ်အီ၊လီ၊.

မ့ၢ်လီတဲစိတဖဉ်အိဉ်လ၊ တၢ်မၤလိတီ၊ဒၢးကိးဖျၢ်ဒဲးအပူ၊ဧါ.
မ့ၢ်, အိဉ်ဝဲဒဉ်လီ၊.

မ့ၢ် ပၢကိၢ်ပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါ မ့တမ့ၢ် ဘံဉ်ဘၢပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖဉ် မၤတၢ်လ၊ ပကွီပူၤဧါ.
မ့ၢ်, ပၢကိၢ်ဒီးဘံဉ်ဘၢပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖဉ်အိဉ်ဝဲလီ၊. ပအိဉ်ဒီးစ့ဖိလ်ပၢကိၢ်ပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါ (Saint Paul Police School Resource Officers (SROs)) ၁၀ ဂ၊ လ၊အမၤယာ်မၤသကိးတၢ်ဒီး စ့ဖိလ်ပဒိဉ်ကွီနှဉ်လီ၊. ပၢကိၢ်ပှၤဘဉ်မူဘဉ်ဒါတနီ၊နီ၊ တၢ် ဟ့ဉ်လီ၊အဝဲသ့ဉ်မူဒါလ၊ ကဘဉ်မၤတၢ်လ၊ကွီတနီ၊အပူ၊, ဖဲ ပၢကိၢ်အဂုၤဂၤတဖဉ် လဲၤဟးတရုံးကွၢ်တၢ်အခါဒီး တနီ၊အိဉ်ကတိၤယာ်အ သးလ၊ကစံးဆ၊တၢ်သံကွၢ်တဖဉ်လ၊ကွီကိၢ်ရှဉ်တၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤဒီတခါညါအဂိၢ်နှဉ်လီ၊. စ့ဖိလ်ပဒိဉ်ကွီအိဉ်စ့ၢ်ကီးဒီး ဘံဉ်ဘၢပှၤမၤတၢ်ဖိတ ဖဉ်လ၊ အမၤစၢၤတၢ်လ၊ကွီတဖဉ်အပူ၊, လ၊ကွီဘၢးစ်တဖဉ်အပူ၊, ဒီး ကွီကိၢ်ရှဉ်တၢ်ဟ့ဉ်တၢ်ကလုၢ်အလိၢ်နှဉ်လီ၊.

မ့ၢ်ကွီတဖဉ်အိဉ်ဒီး ဘံဉ်ဘၢ ဘံဉ်ဒံဉ်အိဉ်ခဲမရ၊်ဧါ.
မ့ၢ်, အိဉ်ဝဲဒဉ်လီ၊. တၢ်ဘံဉ်တၢ်ဘၢ ဘံဉ်ဒံဉ်အိဉ်ခဲမရ၊်လ၊ကွၢ်ယုကွၢ်စူဉ်တၢ်တဖဉ်ဘဉ်တၢ်စူးကါအီ၊လ၊ ကွီကိၢ်ရှဉ်တၢ်လိၢ်အါတိၤ အပူ၊နှဉ်လီ၊.

ကွီတဖဉ်မ့ၢ်အမၤလိသးလ၊ ဂ့ၢ်ဂိၢ်အူတၢ်ကဲထိဉ်သးနိၢ်ကိၢ်အဂိၢ်နှဉ်အိဉ်စ့ၢ်ဧါ. တၢ်အံၤမ့ၢ်ဒ်သိးကွီပှၤမၤတၢ်ဖိဒီးကွီဖိတဖဉ်ကသ့ဉ်ညါဟ် စၢၤတၢ်လ၊ ကဘဉ်မၤတၢ်မနုၤတဖဉ် ဖဲ ပှၤဟဲနှာ်ခူသူဉ်ဆူကွီပူၤအခါ မ့တမ့ၢ် ပှၤဟဲနှာ်လီ၊ခးတၢ်အခါနှဉ်လီ၊. တၢ်မၤလိသးဒ်အံၤတဖဉ် အိဉ်ပဲ့ၤဘျိလဲဉ်.
အိဉ်လီ၊. တၢ်ဟ်ပနိဉ်အိဉ်ဝဲဒဉ်လ၊ စ့ဖိလ်ပဒိဉ်ကွီခဲလၢ်ဘ် ကဘဉ်မၤလိသး ဒ်ဂ့ၢ်ဂိၢ်အူတၢ်ကဲထိဉ်အသးနိၢ်ကိၢ်အသိး တနံဉ်တိၢ်ပူၤအစ့ၤ ကတၢ်ယဲၢ်ဘျိလီ၊. ကွီတဖျၢ်စုာ်စုာ်အိဉ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဟ်ပနိဉ်လ၊ ကွီဖိတဖဉ် ကဘဉ်မၤလိသးဒ်ဂ့ၢ်ဂိၢ်အူမ့ဉ်အူအိဉ်တၢ်နိၢ်ကိၢ်အသိးအစ့ၤက တၢ် တနံဉ်တိၢ်ပူၤယဲၢ်ဘျိ ဒီး ဒ်ကလံၤမ့ၢ်လီ၊အသိးတနံဉ်တိၢ်ပူၤတဘျိန့ဉ်လီ၊. တၢ်မၤလိသးကိးဘျိဒဲးဘဉ်တၢ်ရဲဉ်လီ၊ကျဲၤလီ၊အီ၊ခီဖျိ ကွီပှၤ ပ၊ဆ့ၢ်တၢ်/ကွီခိဉ်တဖဉ် ဒီးဘဉ်တၢ်ဟ်ဖျါ, မၤနိဉ်မၤယါ ဒီးသမံသမိးကွၢ်က့ၤအီ၊ခီဖျိ Security and Emergency Management ပှၤမၤတၢ်ဖိန့ဉ်လီ၊.

ဖဲတၢ်မၤလိသးလ၊တၢ်ဂ့ၢ်ကဲထိဉ်သးနိၢ်ကိၢ်အခါ တီၤဖုဉ်ကွီဖိတဖဉ်တၢ်သိဉ်လိအဝဲသ့ဉ်လ၊တၢ်မနုၤတဖဉ်လဲဉ်.
တၢ်ကစိဉ်အကါဒိဉ်မ့ၢ် ပှၤဘဉ်အိဉ်ဘ့ဉ်ဘ့ဉ်ဘ့ဉ်ဘ့ဉ် ဒီး လူၤပိာ်မၤထွဲ တၢ်ဒ်အဝဲသ့ဉ်သရဉ်/မုဉ်တဖဉ်မၤအဝဲသ့ဉ်အသိးနှဉ်လီ၊. တၢ်မၤ အကျိၤအကွာ်ပဉ်ယုာ် တၢ်သီးခးတံၢ်တီၤဒၢးပဲတြိ ဒီး ကျဲနှာ်လီ၊ပဲတြိတဖဉ်, ထုးလီ၊ပဲတြိယဉ်ဘျုးသဒၢတဖဉ်, ဒီး သုးဟ်ကွံာ်ကွီဖိတဖဉ် ဆူဒၢးလ၊ပှၤထံဉ်အီ၊တသ့တညီအလိၢ်နှဉ်လီ၊.

ကွီဖိဒီးမိၢ်ပ၊်တဖဉ် မ့ၢ်လိဉ်ဘဉ်တၢ်မၤစၢၤ လ၊ကမၤလီ၊မ၊်ကွံာ်သးတၢ်တူၢ်ဘဉ်ခီဖျိ တၢ်ကဲထိဉ်သးနှဉ် မ့ၢ်တၢ်ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤအိဉ်တခါခါဧါ. မ့ၢ်, အိဉ်ဝဲလီ၊. Crisis Response ကရ့ၢ်တဖဉ် ဒီးနှ့ၢ်တၢ်သိဉ်လိလီ၊လီ၊ဆိဆိ ဒီး အိဉ်ကတဲာ်ကတိၤဟ်အသးကိးနှဉ်ရံဉ်ကိးဆ၊က တိၢ်ဒဲးနှဉ်လီ၊. ကွီပှၤဂ့ၢ်ဝိမူဒါခိဉ်ဒီး ပှၤဟ့ဉ်ကူဉ်ဟ့ဉ်ဖးတၢ်တဖဉ် ကမၤစၢၤပှၤလ၊လိဉ်ဘဉ်တၢ်မၤစၢၤ မ့တမ့ၢ် ဆိဉ်ထွဲမၤစၢၤဟ့ဉ်လီ၊တၢ် ရဲဉ်တၢ်ကျဲၤခီဖျိ ပှၤတ၀ၤတၢ်ကရ၊ကရိလ၊မၤသကိးတၢ်ဒီးကွီတဖဉ်နှဉ်လီ၊.

မှ၊မဆါတနံ့ညြိအံ့၊ မ့၊ တ၊နှာ်ခးတ၊လ၊ကွီပူ့အိုဉ်ဖးအါညြိ၅ါ, မ့တမ့၊ မ့၊ပကန်၊ဟူ့အါထိုဉ်ဘဉ် တ၊ကဲထိုဉ်သးအံ့၅ါ. တ၊နှာ်လီ၊ခးသံတ၊လ၊ကွီတဖဉ်အပူ့နှဉ် တညိနှ်ဟဲကဲထိုဉ်အသးဘဉ်. ဘဉ်သ့ဉ်သ့ဉ် လိၢ်ဖျးတ၊နှဉ်ကညိနှ်၊ဒီး တ၊နှာ်လီ၊ခးတ၊လ၊ကွီ ပူ့ (တ၊ကဲထိုဉ်သးသ့အပတိၢ်မ့၊ဝဲ ၁ ပဲ့၊သိုးလ၊ ၇၀၀,၀၀၀)လီ၊. ဖဲ နံ့ဉ် ၂၀၀၆–၂၀၀၇ ကွီဖိ ၆၃ ဂ၊သံဝံ၊အလီ၊်ခံ, ပှ၊သံဝဲလ၊တ၊ဂ့၊် ဘဉ်ထွဲဒီးကွီ "school-associated" တ၊ကဲထိုဉ်သးတဖဉ် အနီဉ်ဂ၊်စ့၊လီ၊တ့၊လ၊ ၃၃ ဂ၊ ဖဲ ၂၀၀၉–၂၀၁၀ နံ့ဉ်တိၢ်ပူ့ – ဒီးမ့၊် တ၊ကဲထိုဉ်သး၊လ၊အစ့၊ကတၢ်၊လ၊ နံ့ဉ်ခံဆံတိၢ်ပူ့, ဒ် ယူ့ဒဲဉ်စ် ကူ့ဉ်သ့ဆဲးလ၊ဝဲ၊ကျိ၊တၢ်ဟ်ဖျါအသိုးနှဉ်လီ၊.

ယမ့၊ဒဲဉ်ဒီးသ့ဉ်ညြိအါထိုဉ်တၢ်ဂ့၊်တၢ်ကျိ၊ဘဉ်ယး စ့ဖိလ်ပဒိဉ်ကွီတၢ်ပူ့ဖျဲ့ဒီးတၢ်ဘံဉ်တၢ်ဘ၊အဂ့၊်အကျိ၊နှဉ် ယလဲ၊မ၊နှ၊်အီ၊သ့ဖဲလဲဉ်. သ့ဖဲ http://safety.spps.org အပဲ့၊ယဲ၊သန့အပူ့နှဉ်လီ၊.

တၢ်ဂ့၊်တၢ်ကျိ၊အထံ့အခံ–

[1] According to James Alan Fox, a professor of criminology, law and public policy at Northeastern University, as quoted in USA Today 12/14/2012 http://www.usatoday.com/story/news/nation/2012/12/14/school-shooting-connecticut/1769367/

[1] http://news.nationalgeographic.com/news/2004/06/0623_040623_lightningfacts.html